

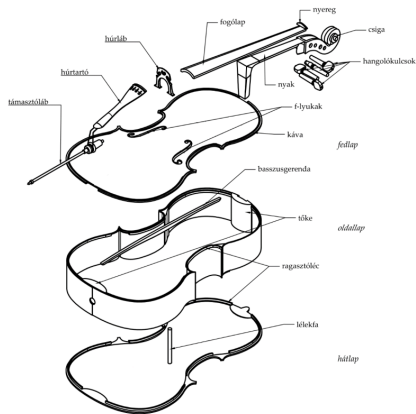
Hangszermodellezés: Alkalmazások, eredmények és kihívások

Fiala Péter, Rucz Péter

fiala@hit.bme.hu

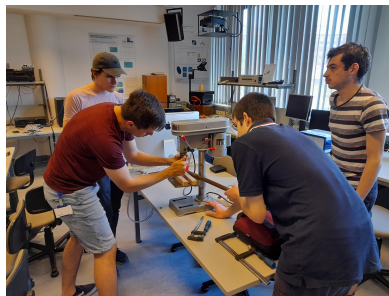
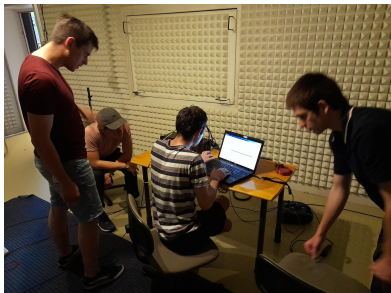

- Miért modellezzünk hangszereket?
- Csak. Mert érdekes.
- Megmagyarázzuk, hogy miért olyan, amilyen
- Fizikai alapú hangszintézis
- Virtuális prototípuskészítés

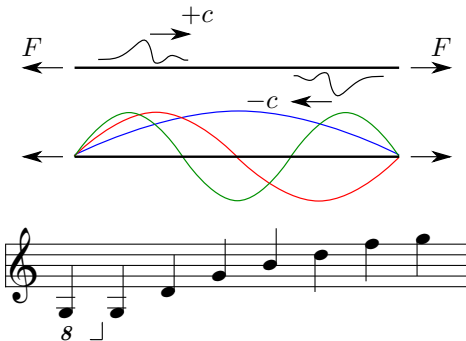
A hangszerek fizikája

- „A hangszerek fizikája” a BME-n
- Szabadon választható
- Modellezés, kísérletezés, mérés, szimuláció

- Húrmodellezés
 - Kalapács-húr- és húr-rezonáns-kölcsönhatás
- Membránmodellezés
 - Harmonikus membránok
- Rúdmodellezés
 - Harmonikus diszperz rudak
- Légoszlopmodellezés
 - Harmonikus kürtök

Húrmodellezés – fizikai alapok

■ Csillapítás forrásai:

- Súrlódás levegővel
- Belső veszteségek (deformáció)
- Húrlezárások

■ Ideális húr

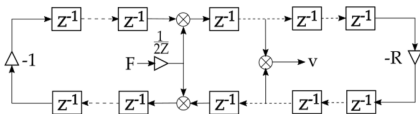
■ Hullámegyenlet: $u'' - \frac{1}{c^2}\ddot{u} = 0$

■ Terjedési sebesség: $c = \sqrt{\frac{F}{m}}$

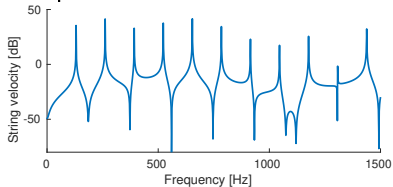
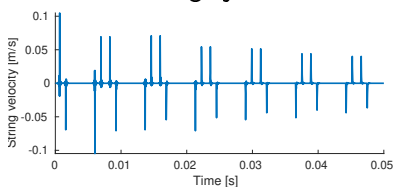
■ Szabadrezgések: $f_n = n \cdot \frac{c}{2L}$

■ Harmonikus felhangsor

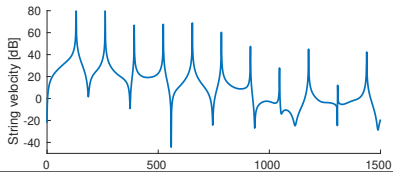
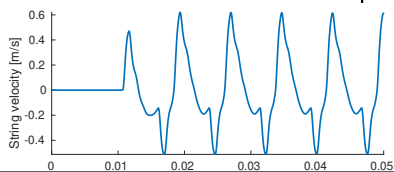
■ Waveguide-modellezés

Dirac-delta erőerjesztés ideális csillapított húron

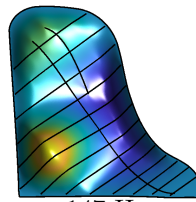
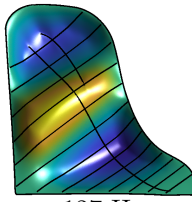
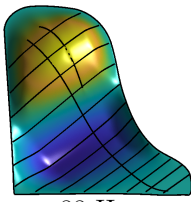
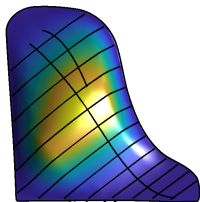

Nemlineáris hiszterézises kalapácsmodell

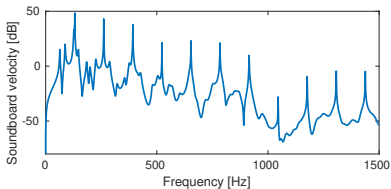
- Bordázott ortotróp falap szerepe
 - Hangesugárzás
 - Húrok közti csatolás
- Modellezés: FEM

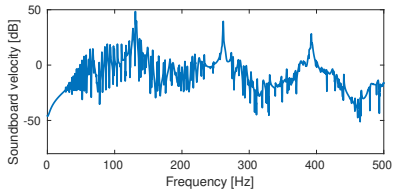
Húrmodellezés – Húr-rezonáns kölcsönhatás

Rezonáns rezgése

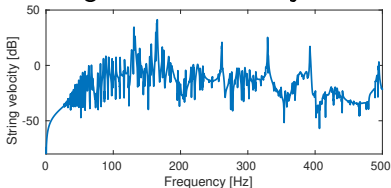
ha egy húr csatlakozik rá

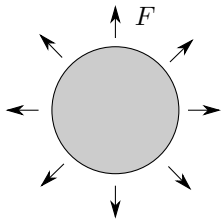
ha 88 húr csatlakozik rá

E3 rezgése, ha C3-at ütjük

Membránok – fizikai alapok

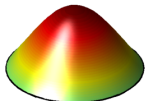
$$\blacksquare u'' - \frac{1}{c^2} \ddot{u} = 0$$

$$\blacksquare c = \sqrt{\frac{F}{m}}$$

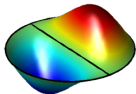
■ „2D húr”

■ Ideális körmembrán módusai és sajátfrekvenciái

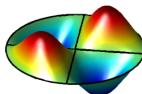
0.6276

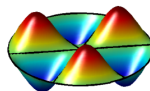
1.0000

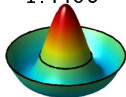
1.3403

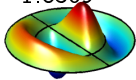
1.6651

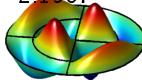
1.4406

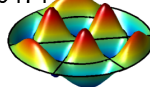
1.8309

2.1967

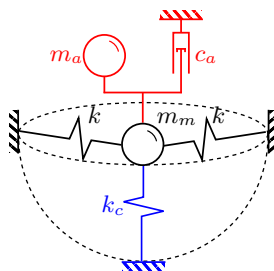
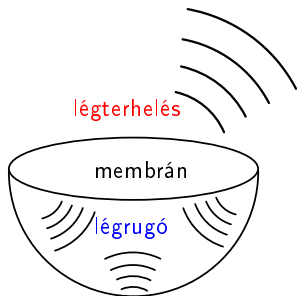
2.5474

Harmonikus membránok – A timpani

■ Timpanimódusok sajátfrekvenciái

ideális	1.00	1.34	1.67	1.98
mért	1.00	1.50	2.00	2.44

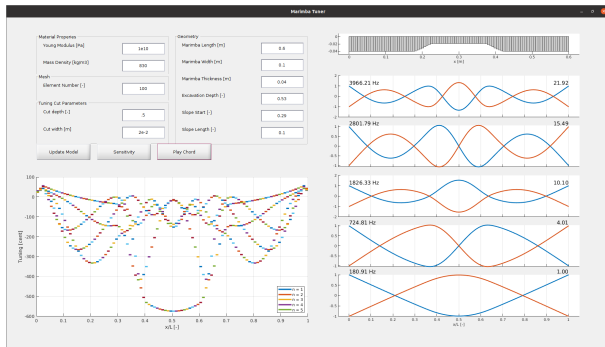
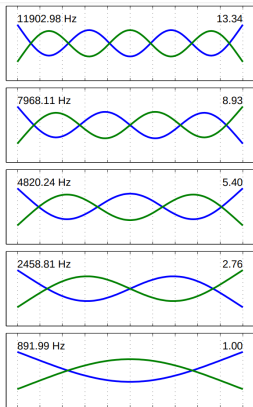
- Légterhelés modellje: $8R/3\pi$
- Bezárt levegő mint légrugó
- Ideális membránsűrűség levegőben: 0.276 kg/m^2

Rudak hajlító rezgése – fizikai alapok

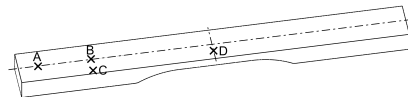
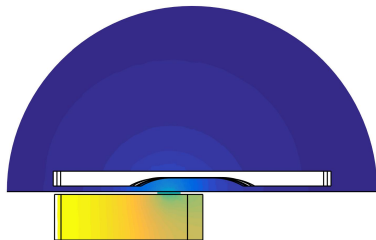
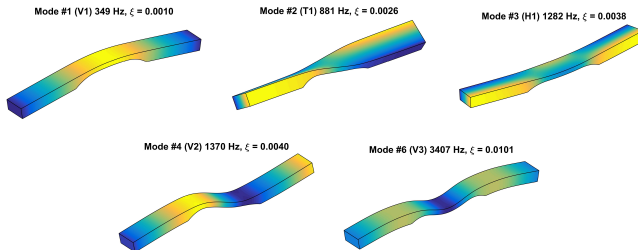
Hajlító rezgés vékony rudakban

- Hullámegyenlet: $u'''' + \frac{1}{c^2}\ddot{u} = 0$
- Diszperzió: $c \propto \sqrt{\omega}$
- Diszperzió: $f_n \propto n^2$

3D numerikus marimbamodellezés

■ rezonátorhangolás

■ pozíciók

■ erősség

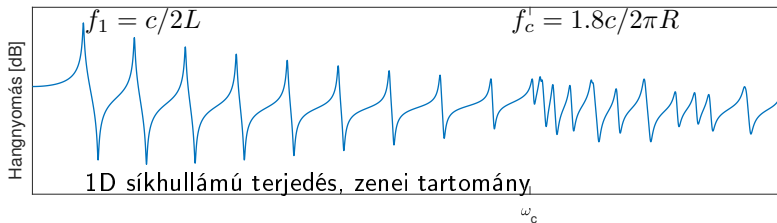

Fúvós gerjesztés - ajaksípok

- Ajaksípok gerjesztési mechanizmusa
- Élhang
- Légnyelv ütközik éles akadállyal
- Aerodinamikai dipól hangforrás

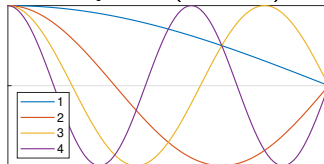
Hangoszlopok – fizikai alapok

nyitott - nyitott (fuvola)

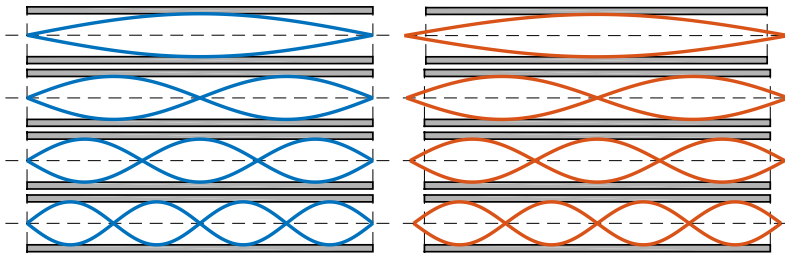
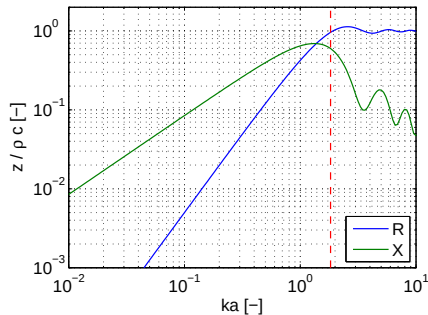

zárt - nyitott (klarinét)

Hosszkorrekció

- A nyitott csövek nem ideálisan nyitottak
- Levegő terhelő impedanciája
- Ekvivalens egy $\approx 8R/3\pi$ hosszú ideálisan nyitott csővéggel

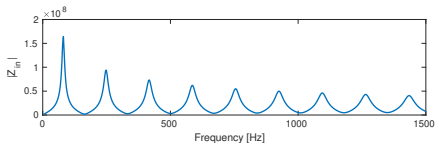
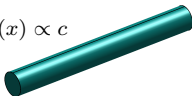

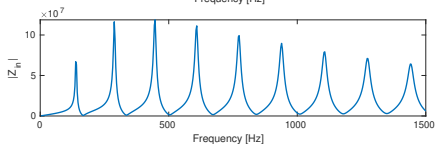
- Nádsíp: zárt-nyitott rezonátor
- Klarinét
 - Hengeres főfurat
 - Felhangsor: 1, 3, 5, 7, ...
 - Átfúvás: T8 + T5
 - 19 lefedendő hangmagasság az alapregiszterben
- Fagott, oboa, angolkürt, ...
 - Kúpos főfurat
 - Felhangsor: 1, 2, 3, 4, ...
 - Átfúvás: T8
 - 12 lefedendő hangmagasság az alapregiszterben
- A főfurat profilja jelentősen módosítja a modális viselkedést!

Kürtök – A keresztmetszetprofil hatása

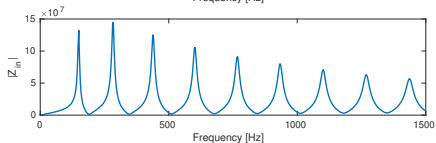
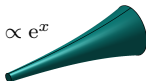
$$r(x) \propto c$$

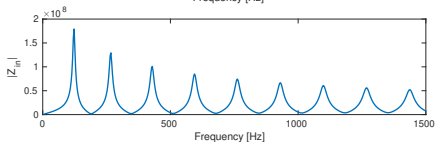
$$r(x) \propto x$$

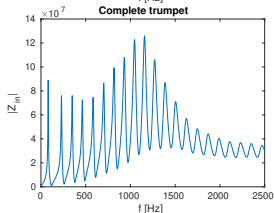
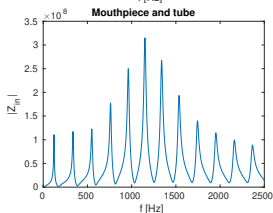
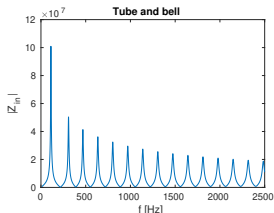
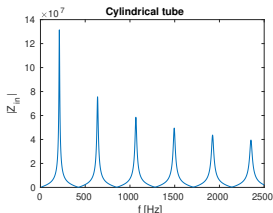
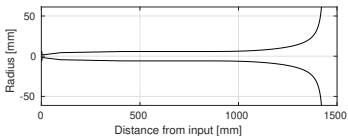
$$r(x) \propto e^x$$

$$r(x) \propto \cosh x$$

Kürtök - Trombita esettanulmány

- lineáris
- nemlineáris

- Összefoglalás
 - Szeretünk hangszereket szimulálni
- Köszönetnyilvánítás
 - Halász Dániel
 - Jenei-Kulcsár Dóra
 - Ulveczki Mihály
 - Szécsi Evelin